

Jigar tuzilishi va vazifalari

Liver structure and functions

Sodiqova Luiza Dilmurod qizi

Raxmatullayeva Anor Qayrullayevna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Biologiya kafedrası p.f.f.d (PhD)

Abstract.

The liver is involved in the digestion and absorption of food in humans and animals. The liver is the largest parenchymal organ in the body and consists of 300 billion liver cells. The size and weight of the liver is up to one and a half kilograms, or about 5% of the total human mass. The liver performs over 500 functions in the body. The main function of the liver is filtration, which removes toxic substances from the blood. The liver stores nutrients in the blood for use when needed. Liver diseases are insidious at a curable stage. Symptoms begin to be felt with significant damage to the liver and the occurrence of serious disorders. Among the common and dangerous pathologies of this organ, cirrhosis of the liver occupies one of the leading places.

Key words. Liver, cirrhosis, hepatitis, liver cancer, fibrosis, filtration, endodermal epithelium.

Kirish. Jigar (hepar) organizmda eng katta bez bo'lib og'irligi katta yoshdagi odamlarda o'rtacha 1500 gr . Jigar hazm jarayonida modda almashinuvi va qon ishlab chiqarishda ishtirok etadi. Jigar qizg'ish rangda bo'lib, qorin bo'shlig'ida ,diafragma tagida o'ng qovurg'alar ostida yotadi. Jigar tashqi tomondan seroz parda bilan qoplangan. Uning ostida yupqa va pishi fibroz parda bor.[1]

Jigar o'rta ichak boshlangi'ch qismning entodermal epiteliydan rivojlanadi. Jigar kurtagi homila hayotining uchinchi haftasida o'rta ichki ventral devorida bo'rtma shaklida paydo bo'ladi. Tuzilishi jihatdan jigar murakkab tarmoqlangan naysimon bez bo'lib uning chiqaruv nayi o't yo'llaridan iborat. Jigarning tarkibiy-vazifiy birligi jigar bo'lakchasidir. Odam jigarida 500 mingga yaqin bo'lakcha bor. Bo'lakchalar o'rtasida oz miqdorda biriktiruvchi to'qima bo'lib, uning ichida bo'lakchalararo o't naychasi, arteriya va vena joylashgan. [2]

Jigarning vazifalari. Jigar hayot uchun muhim a'zo hisoblanib, u organizmning bioximik laboratoriyasi deyiladi . Jigar barcha moddalar almashinuvida ishtirok etadi. Hazm a'zosi sifatida o't ishlab chiqaradi, ba'zi bir birikmalar sintezida, qon, vitaminlar va minerallarni to'plashda ishtirok etadi. Uning himoya vazifasi quyidagidan iborat: jigarga darvoza venasi orqali kelayotgan

qondagi zaharli moddalar jigarda turli reaksiyalarga uchrab zararsizlantiriladi(masalan, ammiak siydikchilga aylantiriladi) va organizmdan chiqarib yuboriladi.

Jigar patologiyasi. Jigar patologiyasi ichida eng ko'p virusli gepatit uchraydi. Bu kasalliklar bir guruhga kirib, jigar shikastlanishini va intoksikatsiya paydo bo'lishi bilan xarakterlanadi va ko'pincha, sarg'ayish bilan kechadi.

Gepatitning A, B, E, C, D, J turlari uchraydi.

A gepatit. Virus sog'lom odamga bemordan o'tadi – fekal yo'l orqali yuqadi, ya'ni ovqat, suv va maishiy yo'l orqali.

B gepatit. Kasallik manbayi bemor. Sun'iy yuqish yo'llari: qon va uning preparatlarini quyish, tibbiy jihozlar, manikyur, pedikyur, quloq teshish, tatuaj qilish va boshqalar. Tabiiy yuqish yo'llari: jinsiy aloqa, ona qornida va tug'riq vaqtida.

E gepatiti. Yuqish yo'llari - maishiy, suv orqali.

C gepatiti. Yuqish yo'llari -parenteral, narkomanlar gepatiti ham deyiladi.

J gepatiti. Parenteral yo'l orqali yuqadi.

Gepatit o'tkir va surunkali kechadi.

O'tkir turini inkubatsion davri bir necha kundan olti oygacha cho'ziladi. Prodromal davrida ishtaha pasayadi, holsizlik, bosh aylanishi kuzatiladi. Klinik davrida ko'zning oq pardasi, ter, tirnoqlar sarg'ayib ketadi, jigar kattalashadi, hujayralari shikastlanib nekrozga uchraydi, axlat oqarib,siydik to'q pivo rangiga o'xshab qoladi.

Surunkali gepatit, odatda, o'tkir gepatitning oqibati sifatida rivojlanadi. Jigar hajmi kattalashadi, qattiqlashadi, rangi ola chipor ko'rinishda bo'ladi. Kasallik gepatositlar distrofiyasi va nekrozi, stroma va portal yo'llari yalig'lanishi infiltratsiyasi bilan ifodalanadi va og'ir hollarda jigar sirroziga olib keladi.

Jigar sirrozi uchun 4 ta asosiy belgilar xarakterlidir:

- jigar hujayralarini distrofiyasi, ularni regeneratsiyasi
- biriktiruvchi to'qimaning o'sib ketishi
- jigar deformatsiyasi

Jigar sirrozining sabablari: - ovqatlanishning buzilishi, (avitaminoz, ovqatda oqsil yetishmasligi)

-intoksikatsiyalar

- virusli gepatit, xolangit.

Sirroзда jigarda qon aylanishi keskin buziladi. Moddalar almashinuvining buzilishi kuzatiladi va buning natijasida bemorning ozib ketishi, anemiyaga va asta sekin jigar yetishmasligiga, u esa jigar komasiga va o'limiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ahmedov A.G. "Odam anatomiyasi" Toshkent. O'zME Davlat ilmiy nashriyoti. 2005
2. Ahmedov A.G , Ziyamuddinova G.X. " Odam anatomiyasi, fiziologiya va patalogiyasi".Toshkent. 2010.
3. Ahmedov A.G , Rasulov X.A " Атлас анатомии человека" Ташкент. 2011
4. Qodirov U.Z "Odam fiziologiyasi". Toshkent. 1996.
5. Hakimberdiyev M.M "Patologik fiziologiya" Toshkent.2009.